

Arfgerðargreiningar, hvatastyrkir og næmisrannsóknir

Það styttest óðfluga í sauðburð. Líklega er spenna víða ívið meiri en oft áður að sjá lömbin þar sem nú munu fæðast fyrstu lömbin úr sæðingum sem gætu verið með verndandi arfgerðir m.t.t. riðuveiki.

Hér verða teknir saman nokkrir punktar varðandi næstu skref í arfgerðargreiningarmálum.

DNA sýnataka í vor

Áætlað er að um 5.500 lömb fæðist í vor sem mögulega geta borið ARR genasamsætuna eða breytileikann T137. Reyndar mun aðeins um helmingur þessara lamba bera ARR eða T137 þar sem foreldrarir eru allir arfblendir nema ein ær. Það er hins vegar lykilatriði í því að fylgja eftir innleiðingu verndandi arfgerða að réttu lömbin verið sett á og því er nauðsynlegt að arfgerðargreina þessi lömb. Þó vel hafi gengið að greina sýni sl. haust þá ætti það að vera mun skilvirkara að greina strax í sumar öll lömb sem fyrir liggur að þurfi að greina hvort sem er. Í raun má segja að sá hluti afkvæmanna sem ekki bera hinar eftirsóttu arfgerðir ætti ekki að horfa til sem ásetnings nema í undantekningartilfellum. Það er vegna þess að hlutdeild þessara upphafshrúta í ræktun fyrir þoli gegn riðu mun verða mjög fyrirferðarmikil í stofninum á næstu árum og næg áskorun að sporna við aukningu skyldleikaræktar þó aðeins sé ræktað út frá þeim hluta sem bera arfgerðirnar góðu.

Þá munu einnig fæðast mörg lömb sem getur verið spennandi að greina sem bera aðrar arfgerðir. Áfram er lögð áhersla á að fjölga öllum arfgerðum sem hugsanlega geta veitt einhverja vernd. Á áhættusvæðum gagnvart riðuveiki þarf í raun að stefna á að engin kind sé með hlutlausu arfgerð (ARQ/ARQ) og að sjálfsögðu að útrýma áhættuarfgerðinni (VRQ/-). Því eru menn einnig hvattir til að vera vakandi yfir þeim lömbum sem geta fæðst með C151 og þá eru sumir komnir það langt í ræktun á lítið næmu arfgerðinni AHQ (H154) að von getur verið á arfhreinum einstaklingum sem er þá um að gera að greina strax í vor.

Helst að panta fyrir 10. apríl

Opnað hefur verið fyrir pantanir á sýnatökubúnaði á heimasíðu RML. Best er ef bændur verða búnir að panta sýnatökubúnað fyrir 10. apríl, en þá verður hafist handa við að afgreiða búnaðinn. Hægt er að biðja um að fá hann sendan í póstkröfu eða sækja á næstu starfsstöð RML. Bændur skila síðan inn sýnum sem fyrst eftir að sauðburði lýkur, þannig að náist að greina öll sýni í tæka tíð fyrir haustið. Hægt verður að velja um að fá sýnapinna frá Matis til að taka stroksýni eða hylki fyrir vefjasýni til að senda til Agrobiogen í Þýskalandi. Matis sýnin skal senda rakleitt til Matis til greiningar en hylkin þarf að senda á starfsstöð RML á Hvanneyri. Verð á 6 sæta greiningu hjá Matis verður 4.300 kr. án vsk.

Einkeyrslugreiningar – nýjung í boði

Agrobiogen býður nú upp á hagstæðari greiningar sem hentar vel þegar áhuginn er aðallega fyrir því að skoða ákveðið sæti. Þetta eru svokallaðar einkeyrslugreiningar en þær geta þó gefið upplýsingar um 1 til 3 sæti eftir því hvaða breytileika á að greina. Þetta ætti að vera vænlegur kostur þar sem verið er að fylgja eftir notkun hrúta með ákveðnar arfgerðir þar sem fyrsta mál er að vita hvort sú arfgerð hafi skilað sér eða ekki. Hægt verður að fá viðbótargreiningu á sama sýnið í haust ef þörf krefur. Ef bændur ætla að nýta sér einkeyrslugreiningar þarf að velja einn möguleika af eftirfarandi:

- Nr. 1 – sæti 136, 137 og 138 (gefur upplýsingar um breytileikana V136 (veldur áhættuarfgerð), T137 og N138)
- Nr. 2 – sæti 151 og 154 (gefur upplýsingar hvort C151 eða og H154 (AHQ) sé að finna)
- Nr. 3 – sæti 171 (gefur upplýsingar um R171 (ARR))

Einkeyrslugreiningin mun kosta 2.160 kr. án vsk en 6 sæta greining 2.910 kr. án vsk (verð birt með fyrirvara um verulegar gengisbreytingar). Stærri greiningin hentar betur ef báðir foreldrar

gætu búið yfir áhugaverðum breytileika en í ólíkum sætum. Til dæmis ef kind með lítið næmu arfgerðina AHQ hefur verið sædd með ARR hrút. Mikilvægt er þegar sýnum verður skilað inn að sýnin sé flokkuð og í merktum umbúðum eftir því hvaða greiningu þau eiga að fá. Þetta verður útskýrt nánar í leiðbeiningum sem fylgja hylkjumum.

Hvatastyrkir – ARR og T137

Sérstaklega er mikilvægt að fylgja eftir innleiðingu verndandi og mögulega verndandi arfgerða þar sem tíðni þeirra er afskaplega lág í stofninum. Þess vegna verða veittir hvatastyrkir út á greiningar á afkvæmum foreldra sem bera ARR eða T137. Styrkurinn, sem kemur úr Þróunarsjóði sauðfjárræktarinnar, verður 1.800 kr. pr greiningu, óháð því hvort greint hafi verið eitt sæti eða fleiri og óháð greiningaraðila.

Bændur geta sótt um styrkinn þegar sýnatökuefni er pantað á heimasíðu RML. Styrkurinn verður síðan miðaður við fjölda lamba á hverju búi sem eru undan ARR eða T137 gripum og hafa skráðar DNA niðurstöður í Fjárvis.

Hvað er að fréttu af riðurannsóknunum?

Rannsóknir á næmi mismunandi arfgerða standa enn yfir í Frakklandi. Þar hefur verið unnið að rannsóknum frá því í haust. Verið er að prófa næmi heilbrigðra heilavefja úr kindum sem bera mismunandi arfgerðir með því að reyna að smita þessi sýni með smitefni úr íslenskum kindum. Niðurstöðurnar munu gefa mikilvægar vísbendingar um hversu næmar mismunandi arfgerðir eru gagnvart riðusmiti. Á fagfundi sauðfjárræktarinnar, sem fagrað í sauðfjárrækt stendur fyrir á Hvanneyri fimmtudaginn 13. apríl, mun vísindamaðurinn Vincent Beringue kynna stöðuna á þessum rannsóknum. Stefnit er að því að streyma frá fundinum en hann verður kynntur betur þegar nær dregur.

Eyþór Einarsson.

Fjárvis er gagnlegt bústjórnartæki og hjálpartæki í ræktunarstarfi.

Mynd / Myndasafn Bbl

Fjárvis.is

Helstu niðurstöður notendakönnunar og næstu skref

Í tengslum við stefnumótun fyrir skýrsluhaldskerfi Bændasamtakanna var, í byrjun febrúar, send út könnun fyrir notendur Fjárvis.

Könnunin var unnin í samvinnu við fagrað í sauðfjárrækt og miðaði að því að kanna afstöðu notenda til kerfisins og þróun þess til framtíðar.

Uppsetning á könnuninni og þátttaka

Könnunin var sett upp þannig að fyrst voru nokkrar grunnspurningar s.s. bústærð, staðsetning, aldur, kyn og tegund bú. Þar á eftir komu spurningar varðandi notkun og áherslur varðandi þróun á Fjárvis. Sérstaklega var spurt út í notkun á Lamb Snjallforiti. Könnunin var sett þannig upp að fjöldi spurninga var mismunandi eftir því hvernig menn svöruðu ákveðnum lykilsurningum. Ekki var gerð krafa um svör við öllum spurningum þannig að hægt var að hoppa yfir spurningar, þó langflestir hafi valið að svara öllum spurningum.

Könnunin var auglýst á heimasíðu RML, á samfélagsmiðlum auk þess sem sendur var fjölþóstur í gegnum Bændatorg á skráða notendur Fjárvis. Alls svöruðu 418 notendur könnuninni. Ef það er sett í sambandi við fjölda skráðra notenda eru það rúmlega 25%. Það ber þó að taka fram að ekki er hægt að meta þetta nákvæmlega þar sem eflaust hafa einhverjir nýtt sér það að fleiri en einn aðili gat tekið könnunina í gegnum sama Fjárvis aðgang.

Niðurstöður: Notkun á Fjárvis

Þátttakendur dreifðust nokkuð jafnt yfir landið ef horft er til dreifingu sauðfjárbænda á landinu. Flest búin voru á bilinu 101-300 kindur en heilt yfir var rétt rúmlega helmingur þátttakenda með bústærð stærri en 300 kindur. Flestir þátttakendur voru á aldrinum 51-67 ára en næstflestir á bilinu 31-50 ára. Rúmlega 9% þátttakenda voru yngri en 30 ára og tæplega 10% voru eldri en 67 ára. Fleiri karlar en konur tóku þátt og rétt rúmlega helmingur búanna hafði ekki tekjur af annarri atvinnustarfsemi á búinu.

Almennt voru þátttakendur á því að Fjárvis væri einfalt í notkun, eða 88% af þeim sem svöruðu þeirri spurning. Þeir sem töldu Fjárvis flókið og

Gunnfríður Elín Hreiðarsdóttir.

Hvað varðar notkun á einstökum hlutum

Fjárvis þá var mest notkun í kringum haustupplýsingar og úrvinnslu úr þeim, s.s. að lesa inn sláturupplýsingar, skrá líffunga lamba og dóma á haustin og vinna úr þeim strax með því að nýta sér kjótmattsskýrslur og önnur sambærileg yfirlit þar sem bornir eru saman hrútarnir á búinu, en mikill meirihluti þátttakenda merkti við þessa þætti. Minni áhersla virðist vera á að skoða skýrslur þar sem verið er að bera saman t.d. hrúta innan fjárræktarfélag eða afurðir innan fjárræktarfélag, eða á landsvísi. Þess ber þó að geta að almennt virðist sá hópur sem tók þátt í könnuninni vera nokkuð virkur notendahópur Fjárvis því einungis 30% af þátttakendum sögðust eingöngu nota Fjárvis til að skila vor- og haustbók en að jafnaði virtist a.m.k. helmingur þátttakenda vera að nota meirihluta skráningar- og skýrslumöguleika, þó í mismiklum mæli. Langflestir töldu Fjárvis vera mjög mikilvægt, bæði sem bústjórnartæki og sem hjálpartæki í ræktunarstarfinu.

Áherslur í þróun

Þegar kom að spurningum er sneru að áherslum í þróun þá höfðu þátttakendur nokkuð skýra sýn á hvert stefna ætti. Meirihluti þátttakenda taldi mikilvægast að leggja áherslu á að hægt væri að vinna í Fjárvis í gegnum snjalltæki. Almennt töldu menn einnig mikilvægt að Fjárvis gæti unnið með jaðartækjum (s.s. örmerkjalesurum), væri einfaldað í notkun og að lögð væri áhersla á frekari gagnasöfnun.

Fæstir töldu þann möguleika að auka ætti framboð af skýrslum og úttektum. Margir töldu að skila inn frjálsum svari er kom að áherslum í þróun og studdu þau svör við niðurstöðum úr fyrri spurningum hvað varðar notkun á snjalltækjum og tengingu við örmerkjalesara þannig að Fjárvis væri skilvirkara vinnutæki í fjárhúsunum bæði til skráningar og úrvinnslu. Mjög margir nefndu líka einföldun á

**ASKJA
NOTAÐIR BÍLAR**

Raðnúmer: 521097
**MERCEDES-BENZ
SPRINTER 519**
Árgerð: 2019
Akstur: 251 þ. km.
Skipting: Sjálfskipting
Orkugjafi: Dísel
Drif: Fjór hjóladrif
Nýskráning: 10/2019

Verð
5.590.000 kr.
án vsk.

